

Marek Mariusz Tytko (UJ)

Modlitwa jako metoda terapeutyczna, ang. prayer as a therapeutic method. Definicja (określenie) przedmiotu: modlitwa stosowana (pomocniczo) w terapii, szczególnie w psychoterapii, w przypadku osób cierpiących duchowo, będących ludźmi wierzącymi. ale także (pomocniczo) w somatoterapii. Charakterystyka przedmiotu. Współcześnie modlitwa nie zastępuje leczenia *stricte* medycznego, np. leczenia operacyjnego, farmakoterapii, hormonoterapii, chemioterapii, radioterapii, ale duchowo wspomaga wolę człowieka chorego do walki z chorobą, wzmacnia jego psychikę, odnosząc się do duszy i ciała, aktywizując osobę w relacji z Bogiem. Pierwowzorem używania modlitwy jako metody terapeutycznej w Biblii (Nowym Testamencie) jest Jezus Chrystus, który uzdrowia chorych (np. trędowatych, cierpiącą na krwotok, sparaliżowanych, dotkniętych wysoką gorączką) i przywraca sprawność zmysłów u niepełnosprawnych (niewidomych, głuchych, chromych) oraz egzorcyzmuje opętanych (nie należy mylić opętania z chorobami psychicznymi), a czyni to poprzez modlitwę i np. nałożenie rąk na człowieka. Ewangelia św. Marka opisuje ok. 20 takich uzdrowień dokonanych przez Boga-Człowieka. W Kościele chrześcijańskim od 2 tysięcy lat (w tym po schizmie w 1054 r. – zarówno w Kościele Rzymskokatolickim, jak i Cerkwi Prawosławnej) nadal żywa jest tradycja tzw. modlitwy o uzdrowienie (modlitwy uzdrawiającej). Kościół Katolicki stosuje specjalne modlitwy w intencji osób chorych (np. przy tzw. Sakramencie Namaszczenia Chorych). Jan Paweł II w 1992 r. ustanowił Światowy Dzień Chorego (przypadający na dzień 11 lutego, w święto Matki Bożej z Lourdes, na pamiątkę uzdrowień dokonanych w tym francuskim sanktuarium, potwierdzonych medycznie, a niewytłumaczalnych z medycznego punktu widzenia) oraz modlitwy za chorych. Modlitwy uzdrawiające mają także znaczenie oczyszczające ludzką psychikę, wspomagają proces leczenia, dlatego w szpitalach ważnym miejscem jest szpitalna kaplica dla chorych, gdzie mogą oni wzmocnić się duchowo, przyjąć sakramenty, skorzystać z posługi kapelana szpitalnego (spowiedź, komunie św., namaszczenie chorych), uczestniczyć we mszy św., która jako liturgia także jest rodzajem modlitwy, podobnie jak nabożeństwa paraliturgiczne (Liturgia Godzin, Różaniec, Koronka do Miłosierdzia Bożego, Droga Krzyżowa, Gorzkie Żale, nabożeństwa majowe do Najświętszej Maryi Panny, nabożeństwa czerwcowe do Najświętszego Serca Pana Jezusa, rozmaite nowenny itd.). Modlitwa działa na człowieka wierzącego całościowo, pozwalając mu na przywrócenie równowagi duchowej (i psychicznej), jest korzystna w psychoterapii, szczególnie w połączeniu z procesem wewnętrznego nawrócenia (*metanoia*) i oczyszczenia (*katharsis*) duchowego poprzez sakrament pokuty (pojednania), przywraca harmonię duchową człowiekowi choremu. Elementy terapeutyczne zawarte w modlitwie biorą się z transcendentnej relacji intencjonalności (zwrócenia się chorej osoby do Boga z prośbą o uzdrowienie, tzw. modlitwa prośby, dziękowanie Bogu za uzdrowienie, tzw. modlitwa dziękczynna, chwalenie, uwielbianie Boga za dokonane dzieła, tzw. modlitwa uwielbienia). Przewycięzenie ludzkiej słabości i wspomaganie leczenia choroby przez modlitwę w relacji człowieka z Bogiem (w katolicyzmie i prawosławiu również za pośrednictwem innych osób, tj. w relacji zapośredniczonej – przez świętych, błogosławionych i sługi boże, modlitwa wstawiennicza do patronów uważanych za szczególnie pomocnych w uzdrowieniu danej choroby czy przypadłości). Zakres przedmiotu. Modlitwa jako metoda terapeutyczna ma zastosowanie pomocnicze w procesie leczenia każdej choroby, w przypadku każdego pacjenta, niezależnie od wyznawanej przez niego religii, kręgu kulturowego, narodowości, cywilizacji itd. Modlitwa o uzdrowienie spotykana jest w islamie, judaizmie, buddyzmie, hinduizmie itd. W teizmie istotna jest silna wiara człowieka w możliwość uzdrowienia przez Boga oraz działanie transcendentne Boga w odpowiedzi na tę wiarę. Zło w języku teologii nazywa się ‘grzechem’, Dobro (transcendentne) w języku teologii nazywa się ‘łaską’. Uzdrowienie polega na działaniu Dobra transcendentnego (łaski Boga) na człowieka grzesznego (chorego, skażonego złem choroby) w celu przewycięzenia zła (choroby). Należy zatem odróżnić działanie łaski Boga od efektu *placebo* (autosugestii), znanego w medycynie. Modlitwa o uzdrowienie nie jest modlitwą człowieka do samego siebie (autosugestią, autosugeracją), w celu wywołania efektu *placebo*. Metody przedmiotu. Modlitwy o uzdrowienie mogą być odmawiane zbiorowo według specjalnych formuł (skodyfikowanych, np. w Kościele Katolickim specjalna modlitwa o uzdrowienie), a także indywidualnie (nieskodyfikowana modlitwa spontaniczna każdego chorego). Środki przedmiotu. Środkami modlitwy na płaszczyźnie zmysłowej są wypowiadane słowa (środki werbalne) lub muzyka religijna - śpiew (wykonywany solo,

przez kapelana, lub chóralnie, przez wiernych, *a capella* lub z towarzyszeniem instrumentów, w myśl zasady św. Augustyna: kto śpiewa, dwa razy się modli) albo taniec sakralny (środki pozawerbalne, używane w wielu kulturach). Teoria naukowa budująca dany przedmiot: teologia, teologia duchowości, teologia życia wewnętrznego, teologia literatury, psychologia religii, psychologia modlitwy, teoria terapii modlitwą (terapia przez modlitwę), filozofia religii, religioznawstwo, pedagogika religijna (pedagogika religii), teoria wychowania religijnego, pedagogika moralności, teoria wychowania moralnego, etyka, teoria sumienia moralnego, teologia modlitwy, modlitwoznawstwo (teoria modlitwy, wiedza o modlitwie), katechetyka. Podmioty – uczestnicy – osoby (relacje międzypodmiotowe – międzyosobowe): kapłan (duchowny) udzielający sakramentu, sprawujący liturgię lub odprawiający dane nabożeństwo, przewodzący modlitwie, wierni (pacjenci, chorzy) modlący się o uzdrowienie, personel medyczny (wspomagający leczenie od strony medycznej). Rodzaje przedmiotu – podział przedmiotowy rzeczy. Modlitwa jako metoda terapeutyczna może być podzielona na 1) zbiorową, 2) indywidualną; a także na 1) werbalną, 2) pozawerbalną (tzw. modlitwa myślna, stosowana w kontemplacji i medytacji), ale również: 1) sformalizowana (kościelna, publiczna), 2) niesformalizowana (prywatna). Sformalizowane czynności w związku z modlitwą o uzdrowienie zawiera np. w Kościele Katolickim tzw. *Instrukcja na temat modlitwy w celu osiągnięcia uzdrowienia od Boga* (23 IX 2000), wydana przez Kongregację Nauki Wiary. Czytamy tam m.in. o specjalnych spotkaniach modlitewnych „organizowanych celem otrzymania cudownego uzdrowienia wśród uczestników chorych lub modlitw w tym samym celu po zakończeniu Komunii św.”. Przepisany ryt obliuguje kapłana do sprawowania modlitw o uzdrowienie według określonych zasad (1. zasada niemieszania modlitw liturgicznych z nieliturgicznymi, 2. zasada niewłączania do Liturgii Godzin oraz do Eucharystii – jakichkolwiek dodatkowych modlitw o uzdrowienie, 3. zasada fakultatywnego włączania modlitwy o uzdrowienie do tzw. ‘modlitwy wiernych’ w ramach mszy św. w czasie Liturgii Słowa). Na temat instrukcji por. *Instrukcja na temat modlitwy w celu osiągnięcia uzdrowienia od Boga z komentarzem teologicznym*, Wydawnictwo „M”, Kraków 2001; *Instrukcja „Ardens felicitatis desiderium” na temat modlitwy o uzdrowienie*, z wł. przeł. Kazimierz Lubowicki, Kongregacja Nauki Wiary, Tum, Wrocław 2003. Należy zaznaczyć, że tzw. terapia Gestalt nie ma nic wspólnego z uzdrowieniem chrześcijańskim i z modlitwą jako metodą terapeutyczną (por. Ian Davidson, *Tu i teraz. Uzdrowienie chrześcijańskie a terapia Gestalt*, tłum. z ang. Anna Pawlik, [Wydawnictwo] M, Wydawnictwo Diecezjalne, Kraków-Sandomierz 1996). Uzdrowienie z choroby w sensie teologicznym jest kwestią wolnej łaski Boga, którego nie można traktować instrumentalnie jako środka uzdrawiającego (sprawcą uzdrowienia jest sam Bóg, a nie silna wola chorego, choć Jezus Chrystus powiedział do uzdrowionego „Twoja wiara cię uzdrowiła” [*Mk* 10,52, *Lk* 17,19 i 18,42]). Należy odróżnić proces egzorcyzmowania ze stanu opętania od procesu modlitwy o uzdrowienie, w tym od procesu modlenia się o uzdrowienie z choroby psychicznej, ponieważ opętanie i choroba psychiczna to dwa różne zagadnienia, jak podkreślają egzorcyści i demonolodzy, jakkolwiek opętanie może się przejawiać poprzez objawy psychiczne (wg ks. Aleksandra Posackiego). Modlitwa, włączona w obszar kultury religijnej, umiejętnie aplikowana do terapii, wzmacnia skuteczność jej metod. Literatura zagadnienia modlitwy (w różnych kontekstach) jest bardzo obszerna (za lata 1989-2011 wydano ok. tysiąc książek w Polsce na ten temat).

Marek Mariusz Tytko

Wybrana bibliografia:

- Ks. Jan Jagielka**, *Uzdrowienie*, [w:] *Leksykon duchowości katolickiej*, praca zbiorowa pod red. ks. Marka Chmielewskiego, Wydawnictwo „M”, Lublin-Kraków 2002, s. 901-904,
Robert DeGrandis, *Posługa uzdrawiania. Podręcznik dla ludzi świeckich*, przeł. z ang. Wincenty Łaszewski, Wydawnictwo Księży Marianów, Warszawa 1994.
Robert Faricy, *Modlitwa o uzdrowienie wewnętrzne*, tłum. Kinga Maciuszak, Wydawnictwo „M”, Kraków 1993.
Benedict M. Heron, *Modlitwa o uzdrowienie. Wyzwanie*, przekł. Maria Kantor, Wydawnictwo M, Kraków 1992.
Valerio Albisetti, *Uzdrowienie medytacją chrześcijańską. Modlitwa na nowo odkryta*, tłum. Władysława Zasiura, Jedność, Kielce 2000.
Linda Schubert, *Uzdrawiająca moc ojcowskiego błogosławieństwa. Modlitwa kochającego ojca według Psalmu 23*, tłum. Barbara Kowalik, Rhema, Lublin 1999.
Zbigniew Przybylak, *Samouzdrawianie relaksem. medytacją i modlitwą*, Wydawnictwo Duszpasterstwa Rolników, Włocławek

2000.

Augustyn Pelanowski [Wiesław Augustyn Pelanowski], *Siódmy rozdział. Modlitwa o uzdrowienie wewnętrzne*, Księgarnia św. Jacka, Katowice 2001.

Kallistos Ware, *Misteria uzdrowienia*, przekł. Włodzimierz Misijuk, Prawosławna Diecezja Lubelsko-Chełmska, Lublin 2004.